

De ontwikkelingen van de vissersvloten uit Den Helder, Texel en Wieringen sinds 1960

Visafslag Den Helder in de jaren 70 (Bruin, 2019)

**VIST
IK HET
MAAR!**

Europese Unie, Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij

**van hall
larenstein**
university of applied sciences

De ontwikkelingen van de vissersvloten uit Den Helder, Texel en Wieringen sinds 1960

Dit rapport is opgesteld in opdracht van visser Cees Meeldijk binnen het door Pro Sea beheerde 'Vist ik het maar' project.

Hanna Bergsma
12806

Lina de Nijs
13165

Gerben Vernhout
10639

Joris Zwiggelaar
12589

LKZ330VE1, Minor Sustainable Fisheries and Aquaculture
Juni 2019, Leeuwarden

**VIST
IK HET
MAAR!**

Voorwoord

Voor u ligt het rapport over de ontwikkelingen van de vissersvloten uit Den Helder, Texel en Wieringen vanaf 1960 tot heden. Dit rapport is geschreven in het kader van de minor 'Sustainable Fisheries and Aquaculture' aan Hogeschool van Hall Larenstein.

Graag willen wij een bijzonder woord van dank richten aan de opdrachtgevers Cees Meeldijk en Tim Haasnoot en de geïnterviewden: Dirk Kraak, Adrie Vonk, Cor de Wolf, Adrie Meeldijk en Frits Aalderink. Daarnaast willen wij onze tutor Marlous Heemstra bedanken voor haar begeleiding tijdens het project.

Hanna Bergsma, Lina de Nijs, Gerben Vernhout en Joris Zwigelaar.

Juni 2019, Leeuwarden

Samenvatting

De havens van Texel, Den Helder en Wieringen liggen allemaal in de kop van Noord-Holland en dicht bij elkaar maar toch zijn het drie verschillende visserijgemeenschappen met andere gewoontes en verschillende culturen. Om deze verschillen helder te krijgen is er in opdracht van Tim Haasnoot (Vist ik het maar) en Cees Meeldijk (visser) een vergelijkingsonderzoek gedaan naar hoe de verschillende gemeenschappen, afhankelijk van elkaar zijn ontwikkeld vanaf 1960.

De hoofdvraag van dit onderzoek was: **“Hoe hebben de vissersvloten van Texel, Den Helder en Wieringen zich sinds 1960 ontwikkeld?”**.

Deze vraag is zo goed mogelijk beantwoord doormiddel van literatuuronderzoek in combinatie met een aantal interviews met vissers, oud vissers en een visserij historicus. De informatie die we daaruit hebben gehaald is vervolgens opgesplitst in vier tijdvakken: 1960-1975, 1975-1990, 1990-2005 en 2005-heden om zo een overzicht te geven van e belangrijkste veranderingen en verschillen tussen de havens.

Wat bleek, is dat de vissersvloten van Texel en Den Helder zich vanaf het begin van de jaren 60 zijn gaan specialiseren op de platvisserij. Ook zijn ze meegegaan in de landelijke trend van steeds grotere kotters met meer en meer motorvermogen (ook wel de pk-race genoemd). Wieringer vissers hebben dit niet gedaan en bleven op garnalen vissen. In de jaren 1975-1990 zijn de vissersvloten van Den Helder en Texel door blijven groeien in scheepsgrootte en motorvermogen, ondanks dat in deze jaren de quotaregelingen veranderden. Van 1990 tot 2005 is het slechter gegaan in de visserij in de regio, vooral de vissersvloten van Den Helder en Texel werden getroffen door maatregelen zoals het sluiten van de scholbox. In het tijdvak van 2005 tot heden is vooral de invoer van de sumwing de grote verandering, deze werd vooral ingevoerd in Den Helder en Texel en niet in Wieringen.

Door de jaren heen heeft de Wieringer vloot zich veel minder gespecialiseerd waardoor ze flexibel bleven in type vistuig en doelsoort. Uit de interviews en uit de literatuur is gebleken dat dit hoogstwaarschijnlijk te maken heeft met het verschil in mentaliteit tussen de vissers uit de verschillende havens. Waar de Texelse en Helderse vissers alleen maar kansen zagen om te blijven groeien, meer geld te verdienen en meer vis te gaan vangen. Waren de Wieringer vissers terughoudend en hechtte ze meer waarde aan de vrijheid om van vistuig en doelsoort te kunnen wisselen. Hierdoor hebben de vissers in Wieringen over het algemeen minder geprofiteerd van de ‘gouden jaren’ van de visserij, echter hebben zij door deze beslissingen minder last ondervonden van de slechte jaren van de visserij. Op dit moment zijn er ook weer genoeg tegenslagen en onzekere factoren binnen de visserij maar Wieringen heeft daar weer, in vergelijking met Texel en Den Helder, veel minder last van.

Inhoud

Inleiding	1
Methodologie	2
1. Tijdvak 1960 tot 1975	3
1.1 Texel.....	3
1.2 Den Helder	4
1.3 Wieringen.....	4
Sub-conclusie	4
2. Tijdvak 1975 tot 1990	5
2.1 Texel.....	5
2.2 Den Helder	6
2.3 Wieringen.....	6
Sub-conclusie	7
3. Tijdvak 1990 tot 2005	8
3.1 Texel.....	8
3.2 Den Helder	8
3.3 Wieringen.....	10
Sub-conclusie	10
4. Tijdvak 2005 tot heden	11
4.1 Texel.....	11
4.2 Den Helder	12
4.3 Wieringen.....	12
Sub-conclusie	13
5. Conclusie.....	14
Bibliografie	15

Inleiding

De Nederlandse vissersvlooten hebben een rijke geschiedenis, zo begon de Nederlandse vissersvloot in de 16^e eeuw al een gestructureerde vorm te krijgen en maakte onderscheid tussen twee verschillende visserijsectoren. Dit waren 'de Grootte Visscherij', dit ging voornamelijk over de haringvisserij in Nederland, en 'de Kleine Visscherij', wat de Nederlandse walvisvaart betrof (A.A. Mietes, 1984).

De omvang van de Nederlandse vloot in 1951 bedroeg 255 schepen (Afdeling Visserij, 1961) en in 2018 bedroeg deze 592 schepen en heeft daarom een flinke groei doorstaan (Wageningen University, 2019c). De winst die de Nederlandse vissersvloot draaide is daarmee ook fors gegroeid, een totale opbrengst van €39.297.366 (86,6 miljoen gulden) werd in 1951 gerealiseerd door de gehele vloot, terwijl er in 2018 een totale opbrengst van €506.000.000 werd binnengehaald (Wageningen University, 2019a). Ondanks deze grote stijging ten opzichte van 1951 heeft de omvang van de visserijsector in Nederland de afgelopen paar decennia een forse krimp meegemaakt. In 1984 lag het aantal vaartuigen namelijk op 731 t.o.v. de 592 vaartuigen in 2018 (Davidse, et al., 1990).

Figuur 1, Geografische ligging van de havens in Texel, Den Helder en Wieringen (Mooij, 2015)

Tegenwoordig kent Nederland vele verschillende soorten visserij die op specifieke doelsoorten vissen. Er zijn meerdere visserijhavens van waaruit geopereerd wordt. Door de jaren heen zijn een aantal van deze havens gaan floreren, terwijl in sommige havens de groei juist stagneerde. Visser Cees Meeldijk, opgegroeid en woonachtig op Wieringen, merkte op dat in de afgelopen jaren Wieringen vooroploopt op het gebied van innovatie, groei en ondernemerschap in vergelijking met de havens van Den Helder en Texel. Dit terwijl deze havens geografisch toch vrij dicht bij elkaar liggen (zie figuur 1). Dit deed de vraag rijzen hoe deze verschillende havens zich verschillend hebben ontwikkeld vanaf 1960. Tim Haasnoot (Vist ik het maar) en Cees Meeldijk (visserman) hebben Hogeschool van Hall Larenstein (kust- en zeemanagement) benaderd met de vraag of studenten hierover een vooronderzoek wilden uitvoeren. Volgens Cees Meeldijk zijn er grote verschillen

tussen de vissersvlooten op Texel, Den Helder en Wieringen maar is het niet eerder onderzocht wat er ten grondslag aan ligt. De Texelse en Helderse vlooten hebben in het verleden altijd vooruitgelopen in vergelijking met Wieringen op het gebied van ondernemerschap, innovatie en groei maar de laatste jaren lijkt dit te veranderen. De groei en ontwikkeling van de vloot van Texel en Den Helder daalt qua omvang, vangst, omzet etc. en die van Wieringen groeit. Door het verschil in ontwikkeling is het vraagstukken ontstaan over waarom deze havens zich zo hebben ontwikkeld en welke factoren (sociaaleconomisch & geografisch) hier invloed op hebben gehad. Het doel van dit onderzoek is dus om de ontwikkeling van de verschillende vissersvlooten duidelijk in kaart te brengen en deze ontwikkelingen tussen de verschillende visserijplaatsen te vergelijken

Aan de hand van de bovenstaande beschrijving is de volgende hoofdvraag opgesteld:

- Hoe hebben de vissersvlooten van Texel, Den Helder en Wieringen zich sinds 1960 ontwikkeld?

Om aan het einde van dit rapport antwoord te kunnen geven op bovenstaande hoofdvraag, zijn er drie sub-vragen geformuleerd.

Sub-vragen:

- Wat zijn de ontwikkelingen sinds 1960 in de vissersvlooten van Texel, Den Helder en Wieringen in termen van: aantal vaartuigen, type vaartuig, type visserijmethode, doelsoorten, inkomen, leeftijd van de vloot, aantal werkzame vissers, etc.?
- Wat zijn de verklaringen voor de waargenomen ontwikkelingen sinds 1960 in de vissersvlooten van Texel, Den Helder en Wieringen?

- Hoe hebben sociaaleconomische en geografische factoren de waargenomen ontwikkelingen sinds 1960 in de vissersvloten van Texel, Den Helder en Wieringen beïnvloed?

Dit vooronderzoek zal een basis vormen voor een eventueel vervolgonderzoek voor de opdrachtgevers. Daarnaast zullen de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd worden in het vakblad Visserijnieuws en het Flora en visserijdagen blad.

Methodologie

Om te achterhalen hoe de vissersvloten van Texel, Den Helder en Wieringen zich hebben ontwikkeld sinds 1960 is gebruikt gemaakt van literatuuronderzoek en zijn er interviews afgenomen met mensen uit het werkveld, een combinatie van desktop- & werkveldonderzoek dus.

Er is literatuuronderzoek gedaan en daarbij zijn verschillende bronnen gebruikt zoals het e-depot van Wageningen University (visserij in cijfers) en boeken over de geschiedenis. Vervolgens is er onderzoek gedaan in het werkveld waarbij er een visser (Dirk Kraak), drie oud vissers (Adrie Vonk, Cor de Wolf & Adrie Meeldijk) en een historicus (Frits Aalderink) zijn geïnterviewd. Op deze manier is er meer informatie verkregen over de verschillen tussen Texel, Den Helder en Wieringen. Voor aanvullende informatie is er gebruik gemaakt van verschillende boeken zoals De Bosatlas van de Wadden (Noordhoff Atlasproducties, 2018), Global Biodiversity: Status of the Earth's Living Resources (World Conservation Monitoring Centre, 1992), Vissers van Wieringen (Tijsen, 2004), Met de kop op de zee (van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015) en Braving Troubled Waters: Sea Change in a Dutch Fishing Community (van Ginkel, 2009).

De interviews zijn op locatie afgenomen, twee keer Den Helder, een keer naar Texel en een keer naar Wieringen geweest. Daarbij zijn de interviews opgenomen zodat deze later volledig uitgewerkt konden worden.

Vervolgens is de informatie verwerkt in een matrix zodat de informatie op een overzichtelijke manier gepresenteerd werd wat het weer makkelijker maakte om het te verwerken in het rapport. Alle verkregen informatie is opgesplitst in vier tijdvakken: 1960-1975, 1975-1990, 1990-2005 en 2005-heden om zo een overzicht te geven van de belangrijkste veranderingen sinds 1960. Aan het einde van elk tijdvak wordt nog een sub-conclusie gegeven.

1. Tijdvak 1960 tot 1975

Het tijdvak 1960-1975 is het eerste tijdvak wat besproken wordt in dit vergelijkingsonderzoek. Er worden direct al verschillen zichtbaar tussen de havens van Texel, Den Helder en Wieringen, zowel in cultuur ook in meer technische aspecten. In deze jaren werd de boomkor geïntroduceerd in de havens van Texel en Den Helder. De pk-race ging van start en veiligheidsregelementen werden aangescherpt.

1.1 Texel

Om de veranderingen die plaats vinden aan het begin van de jaren 60 te begrijpen is het belangrijk om naar de jaren 50 te kijken. In de jaren 50 is er namelijk een grote innovatieslag geslagen op landelijk niveau. Het ging goed in de visserij en er was geld om te innoveren. In 1953 kwam er al detectieapparatuur aan boord en vanaf de jaren 60 werd er steeds vaker plaatsbepalingsapparatuur geïnstalleerd, ook op de Texelse vissersvloot.

De TX 5 was in 1960 de eerste kotter met zogenaamd decca apparatuur, waarmee de plaatsbepaling veel nauwkeuriger werd. In de jaren daarna kwamen er ook radarsystemen aan boord (van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015). In 1962 kwam de tweede grote verandering, de boomkor werd geïntroduceerd op Texel. De Wieringers visten al langer met dit tuig, maar alleen op garnaal en op de Waddenzee. De Texelse vissers gingen de boomkor ook op de Noordzee gebruiken en gingen er platvis mee vissen (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019).

De overstap van de oude bordenvisserij (die voor 1962 dominant was op Texel) naar de boomkorvisserij ging heel snel. Al in augustus 1963 was, op twee kotters na, de gehele Texelse vissersvloot overgestapt op de boomkor (van Ginkel, 2009). Dit bracht weer twee andere belangrijke veranderingen met zich mee: de Texelse vissers specialiseerden zich op platvis en de pk-race ging van start (van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015).

De platvisspecialisatie ontstond vanaf 1962 doordat de platvisvisserij zeer succesvol was en er dus geen druk was om flexibel te zijn voor momenten dat het niet goed zou gaan in de platvisvisserij.

Dit resulteerde erin dat de vloot zo werd uitgerust dat er zo veel mogelijk platvis gevangen kon worden, maar hierdoor kon er slechter gewisseld worden tussen verschillende soorten tuig en doelsoorten. Naast de platvisvisserij heeft de Texelse vissersvloot in de wintermaanden ook veel op haring gevestigd. Dit begon al voor 1960 en kreeg door de ontwikkeling van de detectieapparatuur in 1953 een grote impuls. De Texelse vissers gingen in de wintermaanden onder de Engelse kust op haring vissen en landden deze dan aan in het Zeeuwse Breskens. De Texelse haringvissers visten volgens de spanmethode, dit betekent dat er twee schepen één net voorttrokken.

Doordat de Texelse vissers hun haring in Breskens aanlanden ontstond er een bijzondere relatie tussen de haringvissers en de lokale Bressiaanse bevolking. De lokale visverwerkende industrie bloeide op en er ontstonden zelfs huwelijken tussen Texelse vissers en Bressiaanse vrouwen. In 1971 is er echter voor het eerst een gedeeltelijk vangstverbod opgelegd voor de Noordzee en het Skagerak. Dit was het begin van wat er in de jaren 70 veranderde in de haringvisserij. In 1977 volgde zelfs een totaal vangstverbod op de gerichte haringvisserij (haring mortuarium). Dit heeft ervoor gezorgd dat de Texelse haringvisserij in het begin van de jaren 70 is afgebouwd (C. de wolf persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015).

Met de invoer van de boomkor is ook een pk-race ontstaan. Dit gebeurde op meerdere plekken in Nederland en ook op Texel. De vissers kwamen er namelijk achter dat wanneer je meer motorvermogen had, je met een groter en zwaarder tuig kon vissen en daardoor ook meer en efficiënter vis gevangen kon worden. Dit was bij de bordenvisserij en het haringspan niet het geval. Hierdoor ontstond een wedloop in motorvermogen, de zogenaamde pk-race (van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015). De pk-race ging zo snel dat in 1969 het totale motorvermogen van de Texelse vissersvloot vertienvoudigd was naar 17.500 pk. De pk-race heeft tot de jaren 80 geduurd.

1.2 Den Helder

De Helderse vissers maakten net als de Texelse vissers een specialisatieslag naar de platvisvisserij in de jaren 60. Dit was de landelijke trend en Den Helder wilde niet achterop komen te liggen. Ook de gunstige ligging van Den Helder en het feit dat de grootste visafslag van de regio in Den Helder was, gaf de vissers ook de mogelijkheid om te profiteren van een in de jaren 60 en 70 meer en meer lucratieve platvisvisserij en de pk-race die daarbij ontstond (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; van Ginkel, 2009).

1.3 Wieringen

Wieringen laat in begin jaren 60 al tekenen zien van het verschil in karakter met de vissers van Texel en Den Helder. Waar Den Helder en Texel in de pk-race stappen en zich gingen specialiseren in de platvisvisserij, daar bleven de Wieringer vissers vooral op garnalen vissen en vernieuwden ze hun schepen en motoren niet. Ook hadden de Wieringer vissers al in de jaren 50 boomkorren, maar deze gebruikten ze vooral om garnalen mee te vangen op de Waddenzee (C. de Wolf persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015).

De garnalenvisserij is sinds de tweede wereldoorlog de belangrijkste visserij op Wieringen. Aan het einde van de jaren 60 bereikte de garnalenvisserij op Wieringen een hoogtepunt. Naast het punt dat de Wieringers niet meegingen in de pk-race, bleven ze ook zeer flexibel in vistuigmogelijkheden en doelsoorten. Een voorbeeld hiervan is dat toen het in de jaren 70 slechter ging met de garnalenvissers, zij gemakkelijk konden overstappen op platvisvisserij (de Wilde, 1983; A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019).

Naast deze haringvisserij is er ook nog op mosselen gevist door Wieringer vissers. Wieringers visten niet op mosselen voor menselijke consumptie maar als voer voor de vele eendenkooien op Wieringen en als mest voor de landbouw. Hier is in begin van de jaren 70 verandering in gekomen door een conflict met Zeeuwse mosselvisserij. De Zeeuwse vissers visten al langer op mosselzaad rond Wieringen maar door de komst van de mosselparasiet in hun eigen visgebied eisten zij mosselpercelen in de Waddenzee als compensatie. Daarbij kwam het feit dat kippeneieren steeds goedkoper werden en de markt voor eendeneieren weg viel. Hierdoor is de Wieringer mosselvisserij langzaam wegevallen (Tijssen, 2004).

Een andere mogelijke oorzaak van het feit dat de Wieringers met kleinere schepen bleven varen is de onafhankelijkheid en flexibilitateitscultuur die er is onder de Wieringers. Er was namelijk een 50 bruto register ton limiet. Dit limiet hield in dat wanneer je schip onder de 50 bruto register ton bleef, je als schipper geen diploma's nodig had en in de jaren 60 en 70 waren er maar weinig vissers die over deze diploma's beschikten.

Ook werden er van 1967 tot 1969 nieuwe eisen gesteld aan de veiligheid van zeevarende schepen. De veiligheidsnormen hingen vaak samen met het motorvermogen. Wanneer je veel motorvermogen had, moest je ook een hoger bruto register tonnage hebben om de stabiliteit te verhogen en de kans op kapseizen te verkleinen. En wanneer je dus een laag motorvermogen had om onder de 50 bruto register ton te blijven, dan bleef je onafhankelijk van veel regels en diploma's (van Ginkel, 2009).

Sub-conclusie

In het eerste tijdvak zijn er een hoop verschillende dingen gebeurd. De boomkor werd geïntroduceerd en hiermee ontwikkelde zich ook de specialisatie in de platvisvisserij in Den Helder en Texel. Om het hele jaar rond te kunnen vissen waren Texelaars in de wintermaanden bezig met haringvisserij totdat er een totaalverbod op de gerichte haringvisserij geïntroduceerd werd in 1977. Vervolgens startte de pk-race waar zowel Texel en Den Helder fanatiek aan meededen. In tegenstelling tot de eerdergenoemde havens heeft Wieringen ervoor gekozen om te blijven vissen op garnalen en niet mee te doen aan de pk-race. Daarnaast zijn ze altijd zeer innovatief en flexibel geweest in het switchen tussen vistuigen.

2. Tijdvak 1975 tot 1990

In deze periode hebben er veel veranderingen plaatsgevonden in de Noordelijke havens van Nederland, deze veranderingen betreffen vooral de opbouw van de verschillende vloten, de voortzetting van de Pk-race en het doorvoeren van nieuw beleid. Het doorvoeren van de quotaregeling en het in werking treden van het eerste gemeenschappelijke visserijbeleid (GVB) was een belangrijke stap voor de Ngo's in Europa die ook een behoorlijke impact heeft gehad op de vissers. Desondanks floreerde menig haven in deze periode en was de mate van innovatie en groei groot.

Vanaf 1970 veranderde het een en ander gemeenschappelijk visserijbeleid. Door het instellen van de exclusieve economische zones in 1970, het toetreden van naties met grote vloten en de vele ontwikkelingen van de gemeenschap begon het gemeenschappelijke visserijbeleid vorm te krijgen. De raad van wetgeving heeft toen besloten dat er een collectieve marktordening moest komen voor de visserijproducten en dat een communautair structuurbeleid voor de gehele sector moest worden doorgevoerd (Europees Parlement, 2019). In 1972 werd besloten om de exclusieve nationale rechten van de kustvisserij binnen de kustzone uit te breiden naar 200 mijl buiten de kust en om het beheer van de visbestanden van de lidstaten over te laten aan de Europese Gemeenschap, dit gebeurde naar aanleiding van de onderhandelingen die gedaan werden tijdens het toetreden van Ierland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk tot de Europese Gemeenschappen (Europa NU, 2019). In 1983 nam de Raad van Wetgeving Verordening (EEG) nummer 170/83 aan en waren veranderingen voor de visserijsector met betrekking op de omvang van de opbouw van de communautaire vloot en vangst potentiëlen aanstaande. In dit herziende gemeenschappelijk visserijbeleid werden de EEZ's verankerd in het GVB, werden totaal toegestane vangsten (TAC) en quota ingevoerd ter behoeve van het behouden en herstellen van de visstanden en werd het begrip van relatieve stabiliteit doorgevoerd wat betekende dat het voor de gemeenschap uitputbare gedeelte zo onder de lidstaten verdeeld werd dat voor iedere lidstaat een relatieve stabiliteit werd gegarandeerd voor de visserijactiviteiten omtrent alle betrokken visbestanden (De Raad van de Europese Gemeenschappen, 1983).

2.1 Texel

Op Texel kwam er vanaf 1978 weer een stijgende lijn in de groei, al was deze minder spectaculair dan degene die de vloot van Den Helder had meegemaakt. Echter vielen de vernieuwingen in de vloot wel meer op t.o.v. elke andere innoverende/uitbreidende haven/vloot in Nederland op dat moment. Dit kwam doordat aan het einde van deze periode (1978-1983) er 16 nieuwe schepen (nul-vijf jaar oud) vanuit Texel voeren, 11 schepen die een leeftijd hadden van vijf tot tien jaar en de overige 8 schepen een leeftijd hadden van elf tot 20 jaar, m.u.v. drie schepen die een leeftijd ouder dan twintig jaar hadden (zie figuur 1). Het aantal schepen in de Texelse vloot was in deze periode, in tegenstelling tot de vloot van Den Helder, gedaald met vijf schepen. Desondanks bleef het aantal opvarenden gelijk. Aan het begin van die periode (1978-1983) voer Texel met 17 nieuwe kotters en vier kotters met een leeftijd tussen de vijf en tien jaar. De 19 andere schepen waren ouder dan tien jaar. De vernieuwingen betekende een voortzetting van de Pk-race en dus werden de schepen efficiënter en sterker. Daarom was het gemiddelde motorvermogen van de vloot ook fors gestegen van 846 pk in 1978 naar 1112 pk in 1983 (zie figuur 1). Deze vernieuwing van de Texelse vloot zorgde ervoor dat Texel destijds beschikte over de meest moderne vloot van Nederland (Ir. J.W. de Wilde, 1984).

Vanaf 3 oktober 1981 mocht er in de zuidelijke Noordzee weer beperkt worden gevestigd op haring en in april 1983 werd de visserij op de haringmootjes in de gehele Noordzee weer geopend. In 1985 kregen de Texelse haringvissers de resultaten van het onderzoek naar de haringstand van de Noordzee. Het onderzoek bestond uit de volgende onderdelen: het vissen op haringlarven kort na kuitschieten op de algemeen bekende paaigronden, de vangst van jonge haring en het zoeken door een vaartuig met een schijvend echolood. De biologen die dit onderzoek uitvoerden deden dit in opdracht van Brussel om de vangstquota vast te kunnen stellen. De vissers konden zich deels wel en deels niet in deze uitkomsten vinden want de drie onderzoek facetten werden met dezelfde waardes beoordeeld. De betrouwbaarheid van de resultaten wat betreft het zoeken door een vaartuig met schrijvend lood was bij de vissers nul omdat zij ervaren dat soms er dagen geen vis te bekennen was en soms dagen waren dat de hele zee vol met haring zat. Later in de jaren 90 werden de individuele quota op haring steeds verder omlaaggehaald en hierdoor ging men op Texel hun vangstrechten

verkopen. Het specialiseren op doelsoorten, wat werd veroorzaakt door de quotering en vangstrechten, zorgde er uiteindelijk voor dat de haringvisserij op Texel uit het oog verdween (van der Slikke, de Wolf, & Aalderink, 2015).

2.2 Den Helder

Van 1974 tot 1978 lag de visserij in Nederland (dus ook in Den Helder) 'stil', want de nettoresultaten van visserijen als de grote visserij en de garnalenvisserij lagen jarenlang rondom nul (Drs. R. Rijneveld & Drs. W. Smit, 1978). Daarna kwam er voor de vloot van Den Helder een periode van explosieve groei en daarmee werd er nieuw leven geblazen in de Pk-race. Er werden in de periode van 1978-1983 vele scheepsvernieuwingen gedaan en er was een expansie van tien schepen in de haven van Den Helder. Veel van de 'vervangen' schepen bleven echter uitvaren vanuit Den Helder en een deel werd in gebruik genomen door nieuwe bedrijven. In deze jaren van expansie en groei steeg het totale motorvermogen (zie figuur 1) van alle kotters in de haven van Den Helder van 32,4 (x1000pk) naar 49,4(x1000pk) en maakte het gemiddelde motorvermogen van een kotter in Den Helder een sprong van 953 pk in 1978 naar een motorvermogen van 1124 pk aan het eind van 1983 (Ir. J.W. de Wilde, 1984).

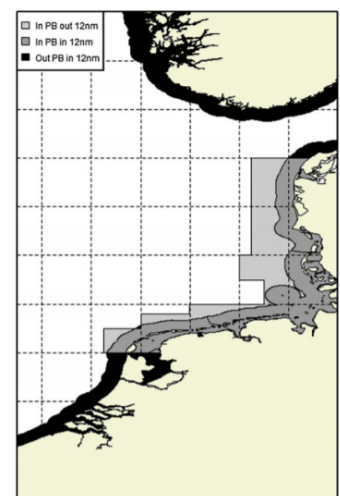
In 1989 moest de vloot van Den Helder echter een forse klap incasseren die later pas aan zou komen. Het bijvangstprobleem van ondermaatse schol werd eind jaren 80 bestudeerd door de International Council for the Exploration of the Sea (ICES) en zij kwamen tot de conclusie dat dit opgelost kon worden door het gebruik van een grotere maaswijdte. Dit zou echter slecht zijn voor tongvisserij, want door het gebruik van een grotere maaswijdte verlies je veel tong in je vangst. Er werd vervolgens beweerd dat als er een deel van de kustzone werd afgesloten in het tweede en derde kwartaal, dit de opbrengst van schol met 26% zou vergroten en met wel 36% als deze het hele jaar lang gesloten bleef. Ook zou dit de reproductie van de schol in het gebied ten goede komen en zou het positieve gevolgen hebben voor de tong. Dit werd uiteindelijk besproken binnen de relevante lidstaten van de Europese Unie. Later volgden ook gesprekken met andere belangrijke stakeholders en het werd in eerste instantie gesteund door de vertegenwoordigers van de Nederlandse visserijen. Het gebied zou 'de scholbox' gaan heten (zie figuur 2) en achteraf allesbehalve in het voordeel van de Nederlandse vissers zijn (Beare, et al., 2013).

2.3 Wieringen

In 1972 begonnen de Zeeuwse mosselvisserij gefrustreerd te raken. In Zeeland was de mosselparasiet gesignaleerd en dus wilden ze compensatiepercelen in het Waddengebied. Men was in Wieringen nog niet vergeten dat de Zeeuwen percelen hadden gekregen op het wad om zaad te vangen, waardoor de inkomsten van de Wieringse mosselvisserij achteruitgingen. De Zeeuwen kregen toen, met financiële steun van het Rijk, percelen in de Waddenzee. Wieringen kreeg destijds ook nog percelen op het wad, maar ze stonden toch achter op de Zeeuwen doordat die zowel op het wad als in Zeeland percelen hadden. Dit evenement heeft een aanzienlijk deel van de Wieringse mosselvisserij de kop gekost in de jaren die volgden (Tijssen, 2004; A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019).

	Den Helder		Texel		Nederland	
	1978	1983	1978	1983	1978	1983
Aantal kotters met:						
motorvermogen minder dan 300 pk	4	10	11	9	178	217
301-1100 pk	15	9	13	3	218	178
meer dan 1100 pk	15	25	16	23	102	205
totaal	34	44	40	35	498	600
leeftijd						
0 - 5 jaar	11	13	17	16	111	121
6 - 10 jaar	13	11	4	11	99	110
11 - 20 jaar	8	13	7	5	170	169
ouder dan 20 jaar	2	7	12	3	118	200
Aantal opvarenden	175	240	185	185	2200	2725
Motorvermogen						
gemiddeld (pk)	953	1124	846	1112	655	841
totaal (1000 pk)	32,4	49,4	33,8	38,9	326	504

Figuur 1, Verloop van vloeten Noord Nederlandse havens 1975-1983 (Ir. J.W. de Wilde, 1983)

Figuur 2, De scholbox. Zwart ligt binnen de 12 mijlzone, Lichtgrijs binnen de scholbox en donkergrijs zowel binnen de scholbox als de 12 mijlzone (Beare, et al., 2013).

Rond 1975 begon de kottervisserij in Wieringen het zwaar te krijgen, dit kwam voor een groot deel door de invoering van de Total Allowable Catches (TACs) en bijbehorende visquota's door het NEAFC (North East Atlantic Fishing Commission) in 1975 (World Conservation Monitoring Centre, 1992). Deze werden geïmplementeerd en gepresenteerd door de commissie van het NEAFC. Deze commissie bestond uit afgevaardigden van 16 Europese lidstaten die ernaar streefden om de populaties van vissoorten die dreigden weggevist te worden in stand te houden en om ervoor te zorgen dat visstanden op rationele wijze werden benut. Dit zorgde natuurlijk voor veel meer administratieve taken op een kotter en perkte de hoeveelheden die de vissers op konden vissen. Voor veel vissers betekende dit meer kosten en minder omzet. De vissers in Wieringen bleven echter even behoudend als ze waren; er werden geen nieuwe kotters gekocht en/of innovaties gedaan en hierdoor bleven de Wieringers vissen met schepen van ± maximaal 300pk. Hierdoor bleven ze dus ver achter op het gebied van ontwikkelingen ten opzichte van Texel en Den Helder. De vissers in laatstgenoemde havens bleven namelijk innoveren en deden riskante investeringen in een poging hun omzet weer te vergroten. De Wieringers zagen dit echter niet zitten (behouden mentaliteit) (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019).

Wat het van oudsher op garnalen vissend Wieringen overeind heeft gehouden in deze periode heeft volgens vele vissers, waaronder Adrie Meeldijk (2019), te maken met de veelzijdigheid van de Wieringer visserij. Deze veelzijdigheid geldt voor vrijwel elk kenmerk van de visserij, wat daarmee dus enorm in hun voordeel heeft gewerkt. Voorbeelden van deze veelzijdigheid zijn de geografisch zeer gespreide visgronden, de veelzijdigheid in de afmetingen van de schepen in de vloot, het gebruik van verschillende vistechnieken die soms gebonden zijn aan de seizoenen en de diversiteit van aangelande soorten op de afslag (van Wijk, Smit, & Taal, 2003). Het wisselen van vistuig is iets wat de Wieringers erg makkelijk deden. Als het even tegenzat werd er geswitcht naar een andere doelsoort om zo grote verliezen te ontwijken of grote winsten te verwezenlijken.

Sub-conclusie

Aan het begin van de periode van 1975 tot 1990 begon de visserij van Nederland weer uit een dal van slechte nettoresultaten te kruipen en daarna zijn de vloten van de noordelijke havens, Texel en Den Helder, fors gaan moderniseren en expanderen. De quotaregeling was nog een kleine hick-up in het proces, maar er zat een stijgende lijn in. De pk-race was volop gaande en de vloot van Texel vernieuwde in rap tempo. In Den Helder hebben de vloot- en capaciteitsuitbreidingen geleid tot een enorme groei van de omzet en werkgelegenheid. Wieringen bleef in deze periode achter op het gebied van expansie en vlootvernieuwingen, maar kreeg minder te maken met de negatieve gevolgen van het instellen van de scholbox in 1989.

3. Tijdvak 1990 tot 2005

In de periode van 1990 tot 2005 heeft het sluiten van de scholbox en de verschillende saneringsrondes voor veel problemen gezorgd in de visserij van Den Helder en op Texel. Vanaf 1990 zijn het aantal schepen in de zeevisserij en mosselcultuur flink gedaald. Daarbij is ook het motorvermogen afgenomen. Dit zorgde voor een daling van het aantal schepen in de kottervisserij. De oorzaak hiervan was de sanering en de verkoop en verhuur van kotters naar het buitenland (Smit, 1992). Wieringen had echter geen last van de saneringen en de sluiting van de scholbox, omdat Wieringers erg flexibel zijn in verschillende vistuigen. Dirk Kraak vertelde het volgende: *“Vanaf 1990 kwam het besef van overbevissing wat leidde tot de sluiting van gebieden, het terugdringen van de lengte van de vistuig naar 12 meter en regelgeving die ervoor zorgde dat het maximale motorvermogen naar beneden werd bijgesteld. Vanaf dit moment voelde het voor de vissers minder vrij om ‘gewoon’ te vissen vanwege allerlei nieuwe regelgeving”* (2019).

3.1 Texel

Op Texel was er vanaf 1994 tot 2000 een vrij vlakke lijn qua opbrengsten en vangst. In 1996 werd er de hoogste omzet gedraaid maar daarna begonnen de inkomsten te dalen. Deze crisis begon in 2000 en eindigde in 2005. Daarbij was het jaar 2004/2005 het dieptepunt in de visserij voor Texel. De kostenpost ging omhoog en de olie werd duurder, waardoor er verlies gedraaid werd (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019).

Vanaf 1990 deed de satellietnavigatie op Texel zijn intrede. Sinds de jaren negentig stopte de uitbereiding van de visserij. De investeringen stegen in tegenstelling tot de resultaten. Daarnaast daalde het aantal actieve schepen in de garnalensector, in 1993 waren er nog maar zes garnalenvissers. Daarbij was ook de pk-stop ingevoerd, waardoor er geen nieuwe schepen met groot motorvermogen gebouwd werden (van der Slikke, de Wolf, & Alderink, 2015).

3.2 Den Helder

Rond 1990 werd de olie steeds duurder en schepen hadden een hoog visquotum nodig om rendabel te zijn. Daarnaast werd in deze periode ook de scholbox ingesteld, waarbij het gebied de helft van het jaar ontoegankelijk was. Het motorvermogen werd verminderd, de schepen mochten niet meer dan 2000pk aan vermogen hebben en de vistuigen mochten niet langer dan 12 meter zijn. Hierdoor daalde het aantal actieve schepen (D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; Smit, 1992).

Vanaf 1994 werd het gebied de scholbox, met een oppervlakte van ongeveer 40.000 vierkante kilometer, helemaal gesloten. De reden hiervan was om de kleine schol te sparen omdat het gebied bekend stond als paaien- en opgroei-gebieden voor schol. De sluiting van het gebied was een gemeenschappelijke beslissing van zowel de wetenschap, als de regering en de visserij. Echter wordt door de vissers nu gezegd dat door het gebrek aan stevige bodemberoering minder nutriënten vrijkomen in het water en het daardoor een minder aantrekkelijk gebied is geworden om te paaien en voor jonge vis om op te groeien (D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019; A. Vonk, persoonlijke communicatie, 27 mei 2019; C. de Wolf persoonlijke communicatie, 22 mei 2019). Boomkorkkotters met een vermogen van minder dan 300pk waren nog wel toegestaan in het gebied, maar er was weinig meer te vangen (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019). In de ogen van de vissers was de maatregel om de scholbox te sluiten dus geen succes.

Daarna, in 1995, kwamen de saneringsmaatregelen. De saneringsrondes zijn gekomen omdat er strenger gecontroleerd werd op de quota en de vangstrechten. Frits Alderink: *“op een gegeven moment is men vanuit Den Haag en ook vanuit Europa strenger gaan controleren en toen kwamen er dus een hoop bedrijven in de problemen. Zij hadden niet genoeg rechten om het hele jaar te vissen”* (2019). Hierdoor raakten veel schepen failliet. Om de faillissementen te voorkomen, zorgde de sanering ervoor dat de schepen werden uitgekocht en het schip vervolgens naar de sloop ging. Hierdoor heeft de vissersvloot een behoorlijke verandering doormaakt. In 2000 werden dus veel schepen gesaneerd omdat het niet rendabel meer was om te blijven vissen. Ook

speelden de dure brandstof, goedkope visprijzen, visquota die afnamen en schepen die verouderd waren mee. Veel vissers hebben destijds hun pensioen veiliggesteld en er dus voor gekozen hun schip te saneren (D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; F. Aalderink persoonlijke communicatie, 14 Juni 2019).

Toen de scholbox in 1994 dicht was gegaan, hebben de vissers altijd om de rand van de scholbox gevestigd. Daarbij werd er veel vis gevangen, waardoor er gedacht werd dat de scholbox ook vol met vis zou zitten. Frits Aalderink: *“Als ik op het randje al zoveel schol vang dan moet het in de gesloten box wel helemaal goed gaan”* (2019). In 1999 bleek dit echter niet waar te zijn toen de vissers in de scholbox mochten vissen. Doordat er jaren geen bodemomwoeling heeft plaats gevonden en geen nieuwe nutriënten zijn vrij gekomen zijn de vissen uit het gebied vertrokken (F. Aalderink persoonlijke communicatie, 14 Juni 2019).

Tussen 2003 en 2005 kwam er nieuw visserijbeleid, het gemeenschappelijke visserijbeleid (GVB). Hiermee bood de overheid extra mogelijkheden tot saneren. Wanneer bedrijven ervoor zouden kiezen om op dat moment te gaan inkrimpen en schepen te saneren zouden ze, volgens de overheid, een betere/stabielere toekomst tegemoet gaan (D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019).

Het GVB is een regeling voor het beheer van de Europese vissersvloeden en voor het behoud van de visbestanden. Het is ingesteld zodat vissers in de EU eerlijk met elkaar kunnen concurreren en het geeft alle Europese vissersvloeden toegang tot de wateren (European Commission, 2019).

3.3 Wieringen

In 1990 kwam de opkomst van de kreeftenvisserij als gevolg van de financieel penibele situatie in de visserijsector na het invoeren van de quotaregelingen en het aanscherpen van de regels. De Wieringer 108 (Stella Maris) ging in de zomer op kreeften vissen en wist daarmee veel geld te verdienen. Velen Wieringers volgden dit voorbeeld en wisten in de zomer veel omzet te behalen en bleven daardoor overeind (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019).

In 2002 kwam er een samenvoeging van de visafslagen Den Helder/Texel en Den Oever. Deze afslagen fungeren nog steeds zelfstandig, maar delen wel dezelfde directeur. De vis wordt (voornamelijk) verwerkt op de afslag in Den Helder, terwijl schaaldieren (voornamelijk) worden verwerkt in Den Oever (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019).

De sluiting van de scholbox had geen grote invloed op Wieringen, omdat zij kleine schepen hadden met maar weinig pk's. Wieringen hield het bij schepen met een vermogen van 300 pk, terwijl Texel en Den Helder samen de pk-race hadden doorlopen. Uiteindelijk werd door regelgeving een maximaal motorvermogen vastgesteld op 2000 pk. Daarnaast had Wieringen nooit mee gedaan aan de sanering van schepen, omdat ze in slechtere tijden makkelijk konden switchen van vistuig en doelsoort (F. Aalderink persoonlijke communicatie, 14 Juni 2019).

Sub-conclusie

Zowel Texel als Den Helder werden in deze periode getroffen door maatregelen die tot crisis in de lokale visserij hebben geleid. Beide ondervonden problemen toen er nieuw beleid ingevoerd werd en een hoop schepen gesaneerd werden. Verder zorgde de definitieve sluiting van de scholbox ervoor dat waardevolle visgronden niet meer toegankelijk waren. Wieringen heeft eigenlijk geen hinder ondervonden van deze maatregelen omdat Wieringen flexibel is in zijn vistuig en ze nooit zijn meegegaan in de pk-race.

4. Tijdvak 2005 tot heden

In de periode van 2005 tot op heden zijn er veel ontwikkelingen geweest op verschillende gebieden. Zowel in technisch als biologisch opzicht zijn er vele dingen veranderd en dat heeft behoorlijke invloed gehad op de algehele visserij. Aan de start van deze periode was er net een crisis geweest waarin nieuw beleid was ingevoerd. Schepen werden gesaneerd en de kostenposten rezen waardoor er verlies geleden werd. Deze crisis was voor de visserij een reden voor innovatie wat ertoe leidde dat ze het dal weer uit konden klimmen. Merkbaar was wel dat na slechte jaren er vaak een bemanningstekort was omdat de sector dan niet meer gezien werd als lucratief (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 27 mei 2019; A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019).

De opwaartse trend liep met kleine ups en downs door tot 2016 wat gezien wordt als positief piekjaar (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; C. Meeldijk persoonlijke communicatie 22 mei 2019). Sindsdien is er een moreel neerwaartse trend binnen de sector vanwege (onder andere) de puls- en Brexit-problematiek (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019; A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019). Biologische effecten zijn in deze periode (2005 tot heden) waargenomen (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019) en zullen de komende jaren versterken. Door temperatuurstijging van het zeewater zullen er verdere verschuivingen plaatsvinden in de leefgebieden van de doelsoorten van de huidige visserij. De huidige doelsoorten zullen steeds noordelijker trekken, wat in de toekomst zal resulteren in vis die naar een ander beheersgebied trekt waar Nederland geen vangstrechten heeft. De bodemvisserij zal zich dan moeten aanpassen en zich meer moeten richten op de zuidelijke soorten zoals mul, inktvis en zeebaars die juist het Nederlandse beheergebied (verder) in trekken (Rijnsdorp, et al., 2014).

Wat opviel tijdens het onderzoek is dat iedere gemeenschap die hier vergeleken wordt verschillend geraakt wordt door de veranderingen en er dus ook anders mee om gaat in vergelijking met 'de burens'. In onderstaande paragrafen zal dit verder uiteengezet worden.

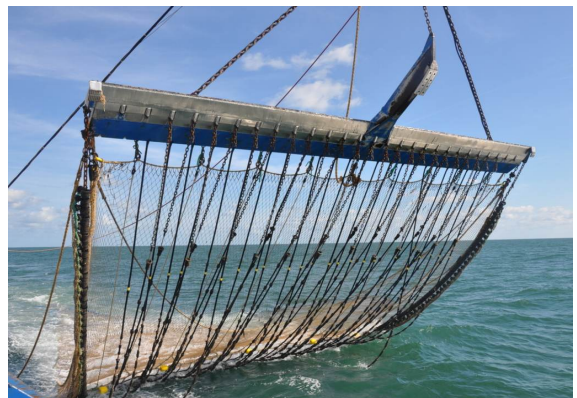
4.1 Texel

De eerdergenoemde crisis heeft Texel flink geraakt wat ervoor zorgde dat de Texelse vissers opzoek moesten gaan naar mogelijkheden om de brandstofkosten omlaag te krijgen. In de eerste jaren na 2005 zijn ze bezig geweest met de ontwikkeling van de Sumwing en in 2009 is die volledig in de vaart genomen (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019). De Sumwing, figuur 3, is eigenlijk een vervanging van de boom en de sloffen van de traditionele boomkor. Het net maak je vast aan beide uiteindes en de 'vleugel' zorgt ervoor dat het net open blijft. Het omcirkelde stuk is de neus die (als enige van de vleugel) over de bodem beweegt. In vergelijking met de boomkor zorgde dit tuig ervoor dat zowel de bodemberoering als het brandstofverbruik afnam met $\pm 10\%$ (Vist Ik Het Maar, z.d.).

In deze periode waren ze ook al bezig met de ontwikkeling van het pulstuig en in 2011 zijn beide uitvindingen gecombineerd tot de Pulswing (figuur 4) (C. de wolf persoonlijke communicatie, 22 mei 2019). Het verschil met de Sumwing is dat ze daar nog steeds gebruik maken van wekkerkettingen die voor aardig wat bodemberoering zorgen. In het gecombineerde tuig zorgen de zachte stroomstootjes, afgegeven door de elektrodes, ervoor dat de vis uit het zand komt en zo gevangen kan worden in het

Figuur 3, Sumwing vistuig met regulier net (HFK Engineering, 2009)

Figuur 4, Pulswing vistuig met elektrodes die overgaan in een regulier net (Rijnsdorp A. , 2018)

net. Het kostte 2 jaar om een stabiel en zeevast systeem te creëren, maar in 2013 is het uiteindelijk veelvoudig in gebruik genomen omdat het een reductie van $\pm 50\%$ van het brandstofverbruik realiseerde en ook nog selectiever viste op de doelsoort tong (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; C. de wolf persoonlijke communicatie, 22 mei 2019). In 2014 startte een ware bloeiperiode met een steile stijgende lijn (C. Meeldijk persoonlijke communicatie 22 mei 2019) die doortrok tot het piekjaar 2016. Vanaf 2017 begon de visserij weer af te nemen en dienden zich steeds meer onzekere factoren aan (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019).

4.2 Den Helder

Toen alle saneringsrondes geweest waren bleven er nog maar relatief weinig vissers over in Den Helder. Volgens 'Visserij in cijfers' telde de Helderse vloot (geregistreerd onder Helders scheepsnummer HD) nog maar 8 kotters in 2018 (Wageningen University, 2019b) waarvan 3 grote kotters en 5 kleinere (F. Aalderink persoonlijke communicatie, 14 Juni 2019). Echter varen er twee kotters vanuit Den Helden die gevlagd zijn in Brake, Duitsland (D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019).

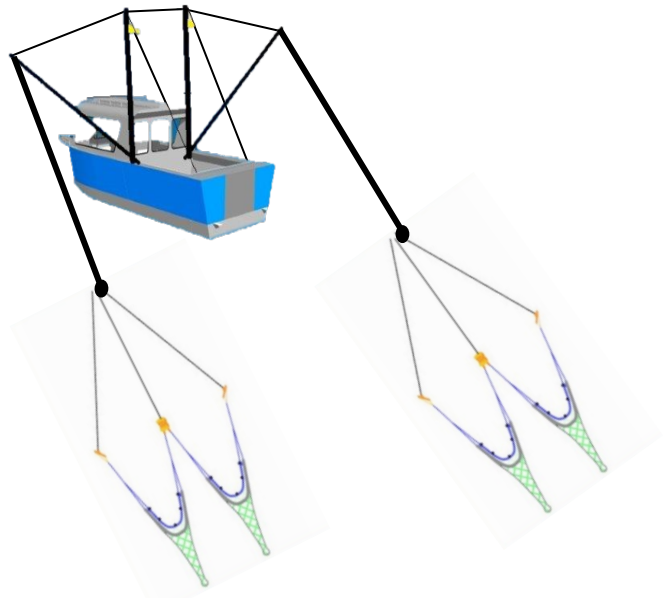
In 2006 is ook een deel van de Helderse vloot overgestapt van de traditionele boomkor op vissen met twinrig/quadrig tuigen (zie volgend sub-hoofdstuk). Het was op dat moment financieel gezien lucratiever om in de zomer garnalen te vissen en s' winters langoustines dan om jaar rond met de boomkor op platvis te vissen (D. Kraak persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; F. Aalderink persoonlijke communicatie, 14 Juni 2019). Voor de gehele visserij gold dat er weer een stijgende lijn zat in de sector en ook voor vissers uit Den Helder ging het voorspoedig. Wat de visserij wel tegenzit zijn de ontwikkelingen op de Noordzee en het toenemende beleid omtrent het vissen. Op de Noordzee wordt er flink doorontwikkeld binnen verschillende sectoren en steeds meer visgronden worden omgedoopt tot beschermd gebied of toegewezen als toekomstig windenergie gebied. Samen met de ontwikkeling van steeds meer nieuw beleid omtrent de visserij voelen de vissers zich in een hoekje gedreven (A. Vonk, persoonlijke communicatie, 22 mei 2019; A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019). Volgens Dirk Kraak (2019) worden ze vaak gezien als 'de grootste' boosdoener voor schade aan de zeebodem, maar volgens onderzoek gedaan door Wageningen Marine Research (voorheen IMARES) is de visserij maar voor 13% van alle schade verantwoordelijk. In de ogen van de vissers is het dus niet eerlijk dat de visserij zo wordt tegenwerkt terwijl andere sectoren kunnen floreren.

De over het geheel geziene achteruitgang komt volgens Dirk Kraak (2019) deels door het afsluiten van de Zuiderzee in 1933. Een rijk eco- en biologisch nutriëntrijk estuariën gebied werd daarmee afgesloten en in combinatie met de striktere regelgeving aangaande lozingen in rivieren zitten er tegenwoordig minder nutriënten en voedingszouten in het water (Noordhoff Atlasproducties, 2018).

4.3 Wieringen

Mede door de andere mentaliteit van de Wieringers, die al eerder benoemd is, zijn de Wieringer vissers ook heel anders omgegaan met de, over het geheel gezien, 'negatieve' veranderingen in de visserij. De schepen hielden ze op Wieringen klein waardoor de verhoging van de brandstofprijzen een minder grote impact had (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019). Als de quota's voor een bepaalde soort vis vol waren, switchten ze makkelijk van tuig om op een andere doelsoort te gaan vissen en ook de visgronden lagen erg verspreid. Vanaf 2016 was er meer aanwas van nieuwe, jonge bemanning en ging de gemiddelde leeftijd aan boord van de kotters omlaag. Ondanks de terughoudendheid van de Wieringers werd na jaren van succes in 2017 een deel van de vloot vernieuwd (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019). Omdat Wieringen zich meer bezighoudt met de kleinschalige visserij (kotters van ± 20 meter) en dus niet direct met alle innovaties zijn meegegaan, worden ze nu ook minder getroffen door het verbod op de pulsvisserij en de naderende Brexit.

Wieringers vissen voornamelijk in het Nederlandse deel van de Noordzee en zijn nooit overgestapt op vissen met de pulswing in tegenstelling tot de visserijgemeenschappen van Den Helder en Texel. Omdat ze niet mee wilden doen in de snelle ontwikkeling naar grotere en zwaardere schepen zijn ze al in 1990 overgestapt op twinrig/quadrig tuigen om daarmee in de zomer op langoustines te vissen (A. Meeldijk persoonlijke communicatie, 27 mei 2019). Tijdens deze visserij worden ook andere vissen gevangen, maar vaak beschikken de vissers over genoeg quota om de waardevolle bijvangst aan te land en te mogen verkopen (Kuhlman & Oostenbrugge, 2014). Quadriggen wordt eigenlijk gedaan met 2 twinrig tuigen (zie figuur 5) die niet vanaf het achterschip worden gesleept, maar die aan weerszijden van het schip vastgemaakt worden aan de gieken. Volgens Adrie Meeldijk is Wieringen, voornamelijk vanwege de goed lopende kreeftenvisserij en het ontlopen van de onzekere factoren, op dit moment de best draaiende haven in vergelijking met Texel en Den Helder.

Figuur 5, Samengestelde afbeelding van kotter met quadrig tuig (Viserecepten.nl, z.d.; Vist Ik Het Maar, z.d.)

Sub-conclusie

Texel is door de crisis van 2000-2005 meer energie gaan stoppen in het innoveren van vistuigen. Gedurende deze periode is eerst de Sumwing uitgevonden op Texel en later zijn de Sumwing en het pulstuig gecombineerd. Beide ontwikkelingen zijn grootschalig in de markt gebracht en ontwikkeld. Zowel Den Helder als Texel zijn meegegaan met deze innovatie, maar Wieringen heeft ervoor gekozen dat niet te doen en is dus blijven vissen met twinrig/quadrig tuig.

5. Conclusie

Wat gebleken is uit het onderzoek is dat iedere haven zich anders heeft ontwikkeld. Texel heeft altijd een grote vloot gehad en door al vroeg te investeren in vangstrechten hebben ze nu de grootste vloot van de drie vergeleken havens. Schippers uit Den Helder hebben minder geïnvesteerd in vangstrechten en werden daardoor harder getroffen toen de wetgeving en de controle werden aangescherpt. De vloot in Den Helder is behoorlijk geslonken na de saneringsrondes die plaatsvonden tussen 2000 en 2005. Wat wel overeenkwam tussen Den Helder en Texel is dat zich beide hebben gespecialiseerd op de platvisvisserij. De vangstmethodes kwamen een lange tijd ook goed overheen, beide havens voeren voornamelijk met de boomkor (of tegenwoordig met de pulskor) maar de kleine kotters van Den Helder varen tegenwoordig met twinrig/quadrig tuigen. Qua leeftijd van de vloot is die voor beide havens sinds 1960 eerst afgenomen (schepen werden snel, binnen 5 jaar, vernieuwd vanwege de pk-race) totdat het motorvermogen met regelgeving vastgezet werd op max 2000pk. Sindsdien is de vernieuwing van de schepen minder snel gegaan en is de gemiddelde leeftijd van de vloot in zowel Texel als Den Helder flink gestegen. Qua inkomsten ging het vanaf 1960 relatief goed maar toen de regelgeving en controle werden aangescherpt en de brandstofprijzen stegen raakten een hoop vissers in de problemen. Dit was echter voor de Texelaars een motivatie om te innoveren in vistechnieken en vanaf 2005 ging het alsmat weer beter. 2016 was een topjaar maar vanwege onzekerheden zoals de Brexit, het verbod op pulvisserij en de klimaatverandering zijn de vangsten, en daarmee de inkomsten, teruggelopen. Wieringen heeft zich behoorlijk anders ontwikkeld van Den Helden en Texel. Waar de laatste twee zich specialiseerde in platvis en hun schepen daarop aanpaste bleven de Wieringers zich richten op verschillende soorten visserij met verschillende doelsoorten. De Wieringers kozen er ook voor om niet mee te gaan in de schaalvergroting en vernieuwing van schepen die plaatsvond aan de hand van de pk-race. Hierdoor is de leeftijd van de vloot bij hun stabiel gebleven en zijn er pas recent wat schepen vernieuwd. De inkomstencurve van een Wieringer visser is in vergelijking met die van een Texelaar of een Helderse visser relatief constant omdat, als het even tegenzat ze relatief makkelijk konden switchen van tuig en doelsoort. Over alle drie de havens heeft zich wel dezelfde trend doorgezet dat als het beter ging met de visserij er meer actieve vissers waren en er meer animo voor was. Tegenwoordig kampen zeker Texel en Den Helder echter met een bemanningstekort en een gebrek aan opvolging binnen het familiebedrijf.

Er zijn verschillende verklaring voor bovengenoemde ontwikkelingen. Als eerste heeft iedere gemeenschap zijn eigen mentaliteit wat ten grondslag gaat aan hoe bedrijven gerund werden. Wieringers zijn altijd wat terughoudender geweest en hebben daarom ook niet meegedaan aan de pk-race en de schaalvergroting, het bedrijf wat ze hadden was gewoon goed. Als het even tegenzat kon er geswitcht worden van tuig en doelsoort en dan werden er dus geen enorme verliezen gedraaid. Texel en Den Helder zijn beide wel vol in de pk-race en schaalvergroting gedoken maar door verschil in investeringskeuzes is Den Helder later harder getroffen door het aanscherpen van regelgeving en controle.

Geografische factoren zijn niet heel erg van invloed geweest op het verschil in ontwikkeling. Zoals eerder benoemd zit er wel een contrast in mentaliteit van de gemeenschappen en wellicht ligt de geografische verspreiding hier wel aan ten grondslag. Sociaaleconomisch verschillen de gemeenschappen ook behoorlijk en dit heeft wel substantieel bijgedragen aan het verschil in ontwikkeling. Wieringers waren 'gewoon' tevreden met wat ze hadden terwijl Texelaars en Helderse vissers altijd graag meer wilden verdienen. Verschil zit er wel tussen de investeringspatronen van een Texelaar en een Helderse visser. Volgens Frits Aalderink (persoonlijke communicatie, 14 juni 2019) heeft een Texelaar altijd meer geïnvesteerd in het veiligstellen van de rechten terwijl een Helderse visser meer voor zichtbare status ging. Dit heeft ertoe geleid dat Den Helder, zoals eerdergenoemd, harder getroffen is in de crisis van eind jaren '90.

Door eerst de deelvragen te beantwoorden is het volgende antwoord op de hoofdvraag geformuleerd.

Over het geheel gezien hebben de drie havens zich vooral verschillend van elkaar ontwikkeld. Texel en Den Helder gingen echter vaak wel dezelfde kant op terwijl Wieringen dat niet deed. Wat bleek uit de interviews die afgenomen zijn is dat de oorsprong van dit toch vrij grote contrast ligt in het mentaliteitsverschil tussen de vergeleken visserijgemeenschappen.

Bibliografie

- HFk Engineering. (2009). SumWing, besparend vissen. Wageningen: IMARES. Opgehaald van https://www.wur.nl/upload_mm/2/7/8/51af7c43-8c01-41ff-8970-616816fc325a_SumWing_HFK1.pdf
- A.A Mietes. (1984). Inventaris van de archieven van de Colleges van de Grote Visserij, 1578-1857 (1859). Den Haag: Nationaal Archief.
- Afdeling Visserij. (1961). Diagnostisch rapport Visserij 1961. 's-Gravenhage: Visserij in Cijfers.
- Beare, D., Rijnsdorp, A. D., Blaesberg, M., Damm, U., Egekvist, J., Fock, H., . . . Verweij, M. (2013). Evaluating the effect of fishery closures: Lessons learnt from the Plaice Box. *Journal of Sea Research*, 49-60.
- Bruin, P. (2019, Mei 6). Historisch, Den Helder. Opgehaald van Pinterest: <https://www.pinterest.ch/pin/382383824604602896/>
- Davidse, W. P., den Dulk, A., Harmsma, H., Salz, P., Smit, M. H., & Smit, W. (1990). Visserij In Cijfers 1989. Den Haag: Landbouw-Economisch Instituut, Afdeling Visserij.
- De Raad van de Europese Gemeenschappen. (1983, januari 27). Verordening (EEG) Nr. 170/83 van de Raad van 25 januari 1983 tot instelling van een communautaire regeling voor de instandhouding en het beheer van de visbestanden. *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen*, pp. 1-13.
- de Wilde, J. (1983). Haven- en Walfaciliteiten in Den Oever. Den Haag: Landbouw-economisch Instituut.
- Drs. R. Rijneveld, & Drs. W. Smit. (1978). De Nederlandse Zeevisserij - Een bedrijfstak op en nieuwe koers in de Eurozee. Den Haag: Landbouw-Economisch Instituut.
- European Commission. (2019). Het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB). Opgeroepen op juni 20, 2019, van European Commission: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp_nl
- Europa NU. (2019, juni 26). *Visserijbeleid en Maritieme Zaken*. Opgehaald van Europa NU: https://www.europa-nu.nl/id/vg9pl1iqmsyi/visserijbeleid_en_maritieme_zaken
- Europees Parlement. (2019, juni 26). *Het Gemeenschappelijk Visserijbeleid: ontstaan en ontwikkeling*. Opgehaald van Europees Parlement: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/nl/sheet/114/het-gemeenschappelijk-visserijbeleid-ontstaan-en-ontwikkeling>
- Ir. J.W. de Wilde. (1983). Haven- en Walfaciliteiten in Den Oever. Den Haag: Landbouw-Economisch Instituut.
- Ir. J.W. de Wilde. (1984). De Vissershaven van Den Helder. Den Haag: Landbouw-Economisch Instituut.
- Kuhlman, J., & Oostenbrugge, v. J. (2014). Bodemberoerende visserij op de Noordzee, Huidige situatie, recente ontwikkelingen en toekomstscenario's. Wageningen: LEI Wageningen UR. Opgehaald van <https://edepot.wur.nl/317315>
- Mooij. (2015, januari 7). Mooij. Opgeroepen op juni 20, 2019, van Mooij.nl: <https://mooij.nl/curiosa/onontdekte-plekken-op-de-wereldkaart/attachment/kaart-nederland/>
- Noordhoff Atlasproducties. (2018). De Bosatlas van de Wadden. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Rijnsdorp, A. (2018, Maart 5). Hoe terecht is de kritiek op pulsvisserij? Opgeroepen op Juni 12, 2019 , van Waddenacademie: <https://www.waddenacademie.nl/nieuws/nieuwsbericht/hoe-terecht-is-de-kritiek-op-pulsvisserij>
- Rijnsdorp, A., Buisman, E., Beurkers, R., Deerenberg, C., Graaf, d. M., Kamermans, P., . . . Turenhout, M. (2014). Klimaatverandering: Risico's en Kansen voor de Nederlandse Visserij- en Aquacultuursector. Wageningen: IMARIS. Opgehaald van <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/312449>

- Smit, D. (1992). VISSERIJ IN CIJFERS 1990 . Wageningen: Wageningen University & Research.
- Tijssen, C. (2004). Mosselen. In C. Tijssen, *Vissers van Wieringen* (pp. 127-153). Wieringen, Noord-Holland: Historische Vereniging Wieringen.
- van der Slikke, S., de Wolf, C., & Alderink, F. (2015). *Met de kop op de zee*. Texel: Kaap skil museum van jutters & zeelui.
- van Ginkel, R. (2009). *Braving Troubled Waters: Sea Change in a Dutch Fishing Community*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- van Wijk, M. O., Smit, M. H., & Taal, C. (2003). *Regionaal-economisch belang van de Waddenzeevisserij*. Den Haag: Landbouw-Economisch Instituut.
- Viserecepten.nl. (z.d.). Vangsttechnieken bodemvissen. Opgeroepen op Juni 12, 2019, van Visrecepten: <https://viserecepten.nl/duurzaamheid/vangsttechnieken-bodemvissen>
- Vist Ik Het Maar. (z.d.). Sumwing. Opgeroepen op Juni 12, 2019, van Vist Ik Het Maar: <https://www.vistikhetmaar.nl/lesmodules/vissen-met-korren/sumwing/>
- Vist Ik Het Maar. (z.d.). Twinrig. Opgeroepen op Juni 12, 2019, van Vist Ik Het Maar: <https://www.vistikhetmaar.nl/lesmodules/borden-visserij/twinrig/>
- Vrooman, J., van Sluis, C., & van Hest, F. (2018). *Gebiedsbescherming op de Nederlandse Noordzee*. Stichting De Noordzee. Opgehaald van https://www.noordzee.nl/project/userfiles//2018a_Stichting_De_Noordzee_Brochure_Beschermde_Gebieden.pdf
- Wageningen University. (2019b, Mei 4). Urk telt de meeste kotters. Opgeroepen op Mei 9, 2019, van Agrimatie - informatie over de agrosector: <https://agrimatie.nl/PublicatiePage.aspx?subpubID=2526§orID=2862&themaID=2285&indicatorID%20=%202884>
- Wageningen University. (2019a, Mei 4). Licht gestegen opbrengst voor de totale vloot in 2018 door hogere besommingen, behalve bij de overige kleine zeevisserij. Opgehaald van Wageningen University & Research: <https://www.agrimatie.nl/PublicatiePage.aspx?subpubID=2526§orID=2860&themaID=2272&indicatorID=2079>
- Wageningen University. (2019c, Mei 4). Vaartuigen en Aanvoer - Visserij. Opgehaald van Agrimatie - Wageningen University & Research: <https://www.agrimatie.nl/PublicatiePage.aspx?subpubID=2526&themaID=2286&indicatorID=2880§orID=2860>
- World Conservation Monitoring Centre. (1992). Part 3. Conservation and Management of Biodiversity: 33. Management of International Resources. In W. C. Centre, *Global Biodiversity: Status of the Earth's Living Resources* (pp. 528-533). Dordrecht: Springer.